

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH 2016

STADÉAR GNÓ – ARDLEIBHÉAL – PÁIPÉAR I

DÉ MÁIRT 14 MEITHEAMH 2016 – MAIDIN 9.30 - 12.00

ROINN B

(160 marc)

- Tá 40 marc ag gabháil le **GACH** ceist.
- Freagair **CEITHRE** cheist ar bith.
- Bronnfar marcanna ar obair, ar leagan amach agus ar chur i láthair, fóilíonna agus dátaí san áireamh de réir mar is cuí.
- Ba cheart go dtaispeánfaí an lá, an mhí agus an bhliain sna dátaí.
- Is ceadmhach áireamháin a úsáid

1. Ceist í seo faoi Bhuiséad Teaghlaigh.

Freagair gach cuid den cheist seo:

Nuair a scrúdaigh teaghlach Walters a Leabhar Airgid Anailísithe ag deireadh mhí na Nollag 2015, fuair siad amach go raibh difríocht idir a n-ioncam agus a gcaiteachas iarbhír sa dá mhí dhéag agus na figiúirí buiséadaithe (atá ar fáil sa Ráiteas Comparáide Buiséid *ar leathanach 9 de Roinn A*). Na rudaí seo a leanas ba chúis leis an difríocht:

- Tháinig méadú de 3% ar thuarastail theaghlach Walters.
- Tá triúr páistí sa teaghlach. Méadaíodh an sochar leanaí míosúil de €5 do gach páiste ó 1 Aibreán 2015.
- Bhí an t-ús iarbhír a fuair siad don bhliain 5% níos lú ná mar a bhí buiséadaithe.
- Bhuaigh teaghlach Walter €600 i gcrannchur áitiúil.
- Tháinig laghdú de €35 in aghaidh na míosa ar na híocaíochtaí morgáiste ó 1 Lúnasa 2015.
- Tá bónas cheal éilimh ag teaghlach Walters agus, mar sin, bhí a n-árachas gluaisteáin 12½% níos lú ná mar a bhí buiséadaithe.
- Bhí €775 ar an árachas tí don bhliain.
- Bhí na costais teaghlaigh 8% níos mó ná mar a bhí buiséadaithe.
- Bhí na costais ghluaisteáin 4% níos lú ná mar a bhí buiséadaithe.
- Bhí na costais éadaí agus bróg mar a bhí buiséadaithe.
- Bhí na costais solais agus teasa €6 in aghaidh na míosa níos mó ná mar a bhí buiséadaithe.
- Bhí an t-árachas sláinte 8% níos mó ná mar a bhí buiséadaithe, de dheasca boilsciú ar árachas sláinte.
- Bhí na costais siamsaíochta €20 níos lú in aghaidh na míosa seachas i mí Aibreáin agus i mí na Nollag.
- Chosain féiríní €120 sa bhreis de bharr ócáid teaghlaigh.
- Chosain laethanta saoire an teaghlaigh 4% níos lú ná mar a bhí buiséadaithe.

- (A) Bain úsáid as an Ráiteas Comparáide Buiséid *ar leathanach 9 de Roinn A*, agus iontráil na figiúirí cuí sa cholún ‘**Iarbhír**’.

Taispeáin sa cholún ‘**Difríocht**’ na difríochtaí idir na figiúirí ‘**Iarbhír**’ agus na figiúirí sa cholún ‘**Buiséad**’. Úsáid comhartha **móide** nó **lúide** roimh gach figiúr sa cholún sin.

Nóta: Úsáid an comhartha ‘**móide**’ má tá an figiúr ‘**Iarbhír**’ NÍOS MÓ ná an figiúr ‘**Buiséad**’.
Úsáid an comhartha ‘**lúide**’ má tá an figiúr ‘**Iarbhír**’ NÍOS LÚ ná an figiúr ‘**Buiséad**’.

Sampla:

	Buiséad	Iarbhír	Difríocht
	100	180	+ 80
	600	550	- 50
Iomlán	700	730	+ 30

(22)

Freagair na codanna seo a leanas (B) agus (C) sna spásanna atá curtha ar fáil *ar leathanach 10 de Roinn A*.

- (B) (i) Cén t-airgead deiridh a bhí buiséadaithe i gcomhair dheireadh 2015?
(ii) Cé mhéad a bhí buiséadaithe le coigilt ag teaghlach Walters i rith 2015?
(iii) Luaigh an méid a chaith teaghlach Walters thar a gCaiteachas Iomlán Buiséadaithe.
(iv) Cén t-airgead deiridh iarbhír a bhí acu ag deireadh 2015?
(v) Mínigh cúis **amháin** a raibh na híocaíochta morgáiste níos lú i mí Lúnasa.
- (C) (i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** ghiota comhairle airgeadais a thabharfá do theaghlach Walters i bhfianaise a bhfuil i mBuiséad ‘Iarbhír’ 2015.
(ii) Mínigh an téarma ‘bónas cheal éilimh’.

(8)

(40 marc)

2. **Ceist í seo faoi Chuntas Club.**

Freagair gach cuid den cheist seo:

Ar 1 Eanáir 2015, bhí Ciste Carntha de €502,422 ag Club Sacair na gCeilteach.

Seo thíos achoimre ar bhearta airgeadais an Chlub don bhliain dár críoch 31 Nollaig 2015:

Fáltais:	€
Fáltais ó Lató an Chlub	32,600
Síntiúis	42,800
Fáltais Gheata	26,700
Íocaíochtaí:	€
Cothabháil na Páirce Iomeartha	5,240
Páipéarachas	1,790
Speansais Ghinearálta	15,740
Speansais Lató an Chlub	14,250
Árachas	4,460
Solas agus Teas	2,230

Eolas breise ar 31 Nollaig 2015:

(i) Síntiúis réamhíochta	€1,600
(ii) Páipéarachas ar láimh	€170
(iii) Árachas réamhíochta	€580
(iv) Solas agus Teas dlite	€420
(v) Airgead sa Bhanc	€5,812
(vi) Dímheas:	
Clubtheach & Páirc Iomeartha	2% de €480,000
Trealamh	15% de €75,000

(A) Ullmhaigh:

- (i) Cuntas Ioncaim agus Caiteachais don bhliain dár críoch 31 Nollaig 2015.
- (ii) Clár Comhardaithe mar a bhí ar 31 Nollaig 2015. (34)

(B) (i) Cén teideal atá ar an Oifigeach Club a thugann tuairisc ar na cuntais do na baill?

- (ii) Mínigh **dhá** chuspóir atá ag an tuairisc seo. (6)

(40 marc)

3. **Ceist í seo a bhaineann le Fás Eacnamaíoch, Tosca Táirgeachta agus Feasacht Eacnamaíochta.**

Freagair gach cuid den cheist seo:

(A) Tá an fás eacnamaíoch is mó san AE ag Éirinn fós.

- (i) Mínigh an téarma ‘fás eacnamaíoch’.
- (ii) Ainmnigh tomhas oifigiúil an fháis eacnamaíoch in Éirinn.
- (iii) Mínigh **dhá** impleacht eacnamaíochta do gheilleagar na hÉireann a bhaineann leis an bhfeabhas seo ar an bhfás eacnamaíoch.
- (iv) Cad dó a seasann na hinisealacha AE?
- (v) Cé mhéad tír atá san AE, Éire san áireamh?

(14)

(B) Is gá tosca táirgeachta, in aon gheilleagar, chun earraí agus seirbhísí a tháirgeadh.

Mínigh na **ceithre** thoise tháirgeachta **agus** an luach saothair/íocaíocht a bhaineann le gach ceann díobh

(16)

(C) (i) Sa Rialtas deireanach bheartaigh an tAire Airgeadais:

- caiteachas ar **fhoirgnimh scoile** a mhéadú;
- an chuid deiridh d’**Aer Lingus** a dhíol;
- caiteachas ar **shochar leanaí** a mhéadú;
- rátaí **Muirear Sóisialta Uilíoch (MSU)** a laghdú.

Sna cinntí thuas sainaithin i ngach cás sampla **amháin** de:

- (a) Ioncam Caipitiúil an Rialtais;
- (b) Caiteachas Reatha an Rialtais;
- (c) Ioncam Reatha an Rialtais.

(ii) Bíonn córais gheilleagracha difriúla ag tíortha éagsúla.

Mínigh, le sampla, **ceann amháin** de na córais gheilleagracha seo a leanas:

- Córas Geilleagrach Measctha;
- Geilleagar Lárphleanáilte;
- Geilleagar Saoriomaíochta/Fiontraíochta.

(10)

(40 marc)

4. **Ceist í seo a bhaineann le Tomhaltóirí agus le Scríobh Tuarascála.**

Freagair gach cuid den cheist seo:

Bheartaigh Mairéad Páircéir, Ascaill Darach, Cill Airne, Co. Chiarraí, painéil ghréine a fháil d'fhonn solas na gréine a bhailiú agus a thiontú go fuinneamh inúsáidte.

Ar 4 Eanáir 2016, chuir Sol Teo., An Daingean, Co. Chiarraí isteach painéil a chosain €4,000.

Toisc go ndearna conraitheoir cáilithe cláraithe an obair bhí sí i dteideal deontais do Theach Fuinneamh Feabhsaithe de 30% agus Creidmheas Cánach de 13.5% den chostas **lúide an deontas**.

(A) (i) Mínigh na téarmaí ‘deontas’ agus ‘creidmheas cánach’.

(ii) Ríomh an deontas agus an creidmheas cánach a fuair sí.

(15)

I ndiaidh ceithre mhí thug Mairéad faoi deara nach raibh an córas tíleanna gréine chomh héifeachtach agus a bhíodh. Rinne sí gearán le Sol Teo. ach dúirt siadsan go raibh gach rud in ord.

Bhí Mairéad míshásta leis an bhfreagra agus rinne sí teagmháil le Comhairleoirí DMM Teo., Trá Lí, Co. Chiarraí lena dtuairim a lorg. Scrúdaigh Lisa Ní Shé, Innealtóir Comhairleach, na painéil agus scríobh sí tuarascáil do Mhairéad inar breacadh na rudaí seo a leanas:

- Aimsíodh sreangú lochtach, rud ba chúis le creimeadh.
- Dá thoradh sin, laghdaíodh ar éifeachtacht an chórais leictrigh.

Mhol Lisa na páirteanna lochtacha a bhaint amach, páirteanna nua miotail agus sreangú ceart a chur isteach.

(B) Cuir i gcás gur tusa Lisa Ní Shé. Ullmhaigh tuarascáil dátaithe 10 Meitheamh 2016 ina leagtar amach freagraí ar na ceisteanna (i) agus (ii) thíos a chuir Mairéad Páircéir. Bain úsáid as an teimpléad tuarascála atá ar *Leathanach 11 de Roinn A*.

(i) Ainmnigh an dlí tomhaltais a bhaineann leis an gcás seo.

(ii) Mínigh **dhá** phrionsabal ábhartha den dlí tomhaltais a briseadh sa chás seo.

(25)

(40 marc)

5. Ceist í seo a bhaineann le Coigilt agus le hIasachtaíocht.

Freagair gach cuid den cheist seo:

Tá Bríd Ní Chléirigh tar éis coigilt go rialta in institiúid airgeadais áitiúil. Tá sí ag iarraidh dóthain airgid le haghaidh éarlaise le morgáiste a fháil chun a céad teach a cheannach.

- (A) (i) Ainmnigh **trí** chineál institiúid airgeadais a d'fhéadfadh a bheith ina ceantar sise.
- (ii) Mínigh **trí** thoisce a chuir sí sa mheá nuair a bhí sí ag roghnú institiúid airgeadais lena cuid airgid a infheistiú inti.
- (iii) Mínigh an téarma 'morgáiste'. (18)

Tá Bríd ag smaoineamh ar theach a chosnaíonn €290,000 a cheannach. Rinne sí taighde ar na rialacha nua do cheannaitheoirí atá ag lorg iasachtaí chun a gcéad teach a cheannach. Fuair sí an t-eolas seo a leanas:

Is é an morgáiste is mó is féidir le hiasachtaí céaduaire a fháil ó aon institiúid airgeadais ná:

90% suas go dtí uasluach tí €220,000 móide
80% den fhuilleach suas go dtí uasluach tí €300,000.

- (B) (i) Ríomh an morgáiste is mó is féidir le Bríd a fháil ó institiúid airgeadais.
- (ii) Ríomh an éarlais a bheadh de dhíobháil ar Bhríd chun a teach a chosnaíonn €290,000 a cheannach.
- (iii) Cén fáth ar leagadh síos na rialacha thuas i gcás ceannaitheoirí céaduaire?
- (iv) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** thoisce ar cheart do Bhríd smaoineamh orthu sula bhfaigheann sí iasacht.

(22)

(40 marc)

6. **Baineann an cheist seo le Daoine ag Obair agus le TFC.**

Freagair gach cuid den cheist seo:

Tá Seán fostaithe ag Ríomhtheic Teo. chun bogearraí ríomhaire a dhíol. Faigheann sé bunphá de €400 in aghaidh na seachtaine móide coimisiún de 3% ar a chuid díolachán seachtainiúil os cionn €2,000. B'fhiú €6,280 a chuid díolachán an tseachtain seo caite.

- (A) (i) Ríomh pá comhlán Sheáin don tseachtain seo caite.
- (ii) Mínigh an téarma 'bunphá'.
- (iii) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** fhreagracht atá ar Sheán i leith a fhostóra. (17)

Tá Seán ag smaoineamh ar bheith féinfhostaithe. Tá ar intinn aige seirbhís deisiúcháin le haighaidh crua-earraí ríomhaire a chur ar fáil chomh maith le bogearraí a chur in oiriúint do riachtanais a chuid custaiméirí a sholáthar.

- (B) (i) Mínigh, le sampla, an difríocht atá idir 'obair' agus 'fostaíocht'.
- (ii) Mínigh an difríocht atá idir 'crua-earraí' agus 'bogearraí'.
- (iii) Mínigh **dhá** chúis a d'fhéadfadh a bheith ag Seán le bheith ag iarraidh a bheith féinfhostaithe.
- (iv) Mínigh **dhá** riosca a bhaineann le bheith féinfhostaithe. (23)
- (40 marc)

NÁ DÉAN DEARMAD AR ROINN 'A' A CHUR AR AIS LE DO FHREAGARLEABHAR

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán